

Kettusviesti 3/2015

Nocturne

*Ruislinnun laulu korvissani,
tähtäpäiden päällä täysi kuu;
kesä-yön on onni omanani,
kaskisavuun laaksot verhouu.*

*En ma iloitse, en sure, huokaa;
mutta metsän tummuus mulle tuokaa,
puunto pilven, johon päivä hukkuu,
siinto vaaran tuulisen, mi nukkuu,
tuoksut vanamon ja varjot veen;
niistä sydämeni laulun teen.*

*Sulle laulan neiti, kesäheinä,
sydämeni suuri hiljaisuus,
uskontoni, soipa säveleinä,
tammenlehtvä-seppel vehryt, uus.*

*En ma enää aja virvatulta,
onpa kädessäni onnen kulta;
pienentyy mun ympär' elon piiri;
aika seisoo, nukkuu tuuliviiri;
edessäni hämäräinen tie
tuntemattomahan tupaan vie.*

Eino Leino

Sisältö

<i>Puheenjohtajan palsta</i>	4
<i>Sukuseuran vuosikokous 2015</i>	5
<i>Sexagenarian</i>	7
<i>Mekrin Monasteri</i>	8
<i>Kuolismaan vakoilijat</i>	10
<i>Rippikoulu antoi eväät</i>	15
<i>Vanhoja Valokuvia Ilomantsista</i>	17

Puheenjohtajan palsta

Tuula Luomala

Hyvät Kuolismaan Kettusten sukuseuran jäsenet!

Tämän vuoden elokuun helteisille ilmoille sopii hyvin Manban laulu *"Vielä on kesää jäljellä jne."* vaikkakin mennään jo kohti syyskuuta. Lämpimien ilmojen jatkuessa samalla mökkikausi ja tietenkin uiminen jatkuvat kunnes syksyn "rospuutta-kausi" alkaa. Vaikka en ole mikään himo marjastaja niin on tullut poimittua muutama litra mustikoita ja villivadelmia. Mansikat olen hakenut torilta ilman minkäänlaista huonoa omaatuntoa, olivatpa ne mistä päin tahansa. Eli kaikki marjat valmiina talvea odottamaan, tosin puuttuva puolukka-aika tuo kuvioihin oman ihanan sävöyksen. Kunnes kaikki ihanuus menee yhdessä hetkessä KRÄKSs, pakastin hajosi mökkireissun aikana ja kaikki mikä oli ennen lähtöä Ok, oli hetkessä menetetty. Ei auttanut muu kuin heittää roskeen poronlihat, marjat, katkaravut, vihannekset, mausteet, leivonnaiset, APUA, ei niitä jaksa edes luetella itkukurkussa. Kyllähän kaikki tietää, ettei mikään aparaatti kestä ikuisuuksia mutta kun sen "aarreakun" viimeinen hetki koittaa poissa ollessa niin se ottaa koville. Nyt täytyy hillitä tunteet ja ajatella vaan positiivisesti, että näin lisään uuden pakastimen oston kautta mahdollista talouskasvua ja tietenkin työn tuottavuutta kun joudun ostamaan talven marjat kaupan pakastimesta. Mutta ensi vuonna pakastin täytyy uudella innolla ja mahdollisilla syötävillä uutuustuotteilla.

Sukuseuran kokous 2015 Ilomantsissa päätti jäsen-/ kannatusmaksun suuruuden, joka on 20 € toimintakaudelta eli kattaa kolmen (3v.) maksun. Samalla toivomme, että saisimme uusia innokkaita jäseniä seuran toimintaan ja pidettyä nykyiset jäsenet mukana.

Infoa sukuseuratoiminnasta löytyy helposti nettisivuilta www.kuolismaankettuset.fi

Hyvää Syksyä – Hyviä sieniretkiä.

Sukuseuran vuosikokous 2015

Aika Lauantai 11.7.2015
Paikka Ilomantsi Petkeljärvi

Ennen varsinaista kokousta kutsuttiin Eeva Kettunen (poissaolevana) kunniajäseneksi aikaisempien kunniajäsenten tekemällä päätöksellä.

1§ Sukukokouksen avaus.

Sukuseuran puheenjohtaja Tuula Luomala toivotti osallistujat tervetulleiksi ja avasi kokouksen.

2§ Todettiin sukukokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
Osallistujia 27 henkilöä.

3 § Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Tarmo Kettunen
Kokouksen sihteeriksi valittiin Tuula Luomala. Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Sirpa Kinnarinen ja Päivi Kettunen, jotka toimivat myös ääntenlaskijoina.

4§ Hyväksyttiin kokouksen työjärjestys ja esityslista.

5§ Hyväksyttiin vuosien 2013 -2014 toimintakertomus (Liite 1)

6§ Hyväksyttiin vuosien 2013 - 2014 tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus ja myönnettiin vastuuvapaus tilivelvollisille. (Liite 2)

7§ Hyväksyttiin yksimielisesti kokouskutsussa ilmoitetusta sääntömuutoksesta 9§, 11§, 15§, 16§ ja 17§, jotka koskevat sukuseuran toimintakauden muuttamisesta kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen, samoin tilikausi muuttuu kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen.

8§ Vahvistettiin hallituksen laatima kolmivuotiskauden toimintasuunnitelma ja talousarvio vuosille 2015 – 2018, kokousväki esitti toivomuksena, että väli-vuotena tehtäisiin Saimaan kanavan kautta viisumiton Viipurin matka.

9§ Erovuoroisten tilalle hallitukseen valittiin (erovuoroiset jäsenet olivat: Eeva Kettunen, Taina Koivisto ja Jaakko Kettunen. Lisäksi erovuorossa on sukuseuran puheenjohtaja Tuula Luomala). Puheenjohtajana jatkaa (6v) Tuula Luomala ja erovuoroisista jatkaa (3v) Taina Koivisto, Jaakko Kettunen ja uutena (3v)Tarmo Kettunen.

10§ Varsinaisiksi toiminnantarkastajiksi (3v) valittiin Sirpa Kinnarinen ja Olavi Valtonen sekä varatoiminnantarkastajaksi (3v) Toivo Korpelainen tarkastamaan toimintakauden tilejä ja seuran hallintoa.

11§ Hyväksyttiin sukuseuran hallituksen esitys kolmen vuoden toimintakauden (ajalle 2015 – 2018) jäsen-/kannatusmaksun suuruudeksi 20 €/henkilö tai perhekunta (ei vuosittain, vaan yhteensä 20 € kolmelta vuodelta).

12§ Päätettiin toimintakauden varainhankinnasta jäsen-/kannatusmaksu 20 € /talous / kausi arpajaiset vuosikokousten yhteydessä kirja II-osa myyty loppuun, uusipainos siirtyy tuonnemmaksi

13§ Muut asiat

sukupuuohjelma löytyy netistä

sukutietoja ja muistelmia kaivataan kuin myös ehdotuksia seuran toimintaan seuraava sukukokous pidetään v. 2018, jonka hallitus kutsuu koolle

14§ Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10:20.

Ohjelmaan kuului myös Juhani Leinon ja Tuula Luomalan vetämänä yhteislaulua, ruokailuna Karjalainen pitopöytä sekä vapaata seurustelua. Lopuksi otettiin ryhmäkuva.

Sexagenarian

Ensio Kettunen

Yö oli pimeä ja sateinen. Edellisenä päivänä alkanut lumisade oli tuonut maahan lähes kahdenkymmenen sentin lumikerroksen. Pienessä talossa nukkui perhe syvää unta. Ainoastaan perheen äiti valvoi pimeään kattoon tuijottaen. Isäntä oli lähtenyt maanantaina, aikaisin aamulla, savottakämpille. Perheen äiti oli kotona äitinsä ja lastensa kanssa. Elettiin lokakuun loppua armonvuonna 1955.

Aamuyön tunteina äidillä alkoivat supistukset. Hetken niitä kuunneltuaan äiti herätti vanhimman tyttären ja komensi tyttären hakemaan naapurista apua. Tyttö puki päälle ulkovaatteet ja laittoi kumisaappaat jalkaan. Saunalyhty kädessä hän kirmaisi lumisen metsän poikki naapuriin. Lapsi ei kuitenkaan odottanut avustajia, vaan syntyi kammarin sänkyyn neljän aikaan aamuyöllä. Kylmän kolea talo ei antanut armoa uudelle tulokkaalle ja siksi ensimmäinen parkaisu oli kova. Äiti peittelee uuden tulokkaan peiton sisälle ja lämmitteää lasta omalla kehollaan.

Nyt vuosia myöhemmin äitini täyttää pian 90 - vuotta. Hän on vanha, yksinäinen ja sairas. Itse seisoin äsken peilin edessä. Tuijotin peilikuvaani pitkään. Näin siellä vanhentuneen miehen. Miehellä on harmaa lyhyt parta, harmaat ja harventuneet hiukset. Kasvoilla näkyvät ikävuosien tuomat rypyt ja

muhkurat. Silmien alla oli huonosti nukutun yön jälkeen pussit, jotka valuivat alas. *”Sisälläni tuntui kuitenkin siltä, että olisin vielä nuori, ehkä kolmekymmentävuotias! Kolmekymmentävuotiaana mies on parhaimmillaan. Silloin miehellä on loppumattomasti voimia, intoa ja ihmisen ulkokuori on silloin parhaimmillaan. Silloin vain maailma on rajana, kaikki asiat sujuvat leikiten.”*

Kun miehelle kertyy ikää, elimistö alkaa rappeutua. Ensin hiukset alkavat lähteä, miehestä tulee kaljupää tai hiukset harmaantuvat ja muuttuvat elottomiksi. Miehestä tulee ajan mittaan puolikuuro, ilman silmälaseja hänestä tulisi pian puolisokea. Polvi- ja lonkkanivelet eivät anna miehen harrastaa juoksua tai pidempiä vaelluksia. Selän välilevyt muistuttavat häntä jokaisena päivänä kivulla. Kerrostalon portaissa ja suolla kävellessä mies tuntee puristavan tunteen rinnassa. Ilman keuhkoputkia avaavia lääkkeitä ja nitroja hengittäminen olisi vaikeaa. Onneksi miehen mieli on vielä virkeä, sillä ilman sitä, mies olisi vaivainen vanhus.

”Mies kun tulee tiettyyn ikään, niin ei sillä pelaa mikään, se näkyy naamasta, kun lakkaa saamasta jo vain me kimpassa tuumattiin.” Junnun laulun sanoissa on paljon perää, useimpien meidän vanhojen miesten kohdalla!

Mekrin Monasteri

Ensio Kettunen

Monasteriksi kutsuttiin rajan kansan suussa luostareita, joita Ilo-mantsissa oli isonvihan aikana kaksi. Vanhauskoisilla oli luostarit Megrissä ja Pahkalammilla sekä erakkola Liusvaarassa. Pahkalammen luostareista oli kirjoitus 2/2015 Kettusviestissä.

Mekrin vanha luostari vuonna 1938

Mekrin luostarin perustivat vanhauskoiset ortodoksit eli starovertsit (vanhasta uskosta kiinni pitävät) tai raskolnikot (lahkolaiset), jotka pääosin tulivat Venäjän ortodoksisen kirkon vainoja pakoön Ilomantsin salomaille. Vanhauskoiset eivät hyväksyneet ortodoksi-pappien vihkimisiä, joten he elivät "avoliitoissa". Tästä on esimerkkinä isomummoni serkku Fedosia Vlasov. Fedosia eleli Mekrin luostarissa vanhauskoisen Jefim Bogdanovin kanssa. Heille syntyi viisi lasta, Yksi poika ja neljä tytärtä. Heidän lapsilla oli käytössä kaksi sukunimeä, Bogdanov ja Vlasov. Mekrin luostari sijaitsi isomummoni Fevronia Vlasovin kotitilan mailla ja isomummoni serkut Varvara ja Fedosia Vlasov asuivat Megrin luostarissa

aina kuolemaansa saakka. Viimeisenä heistä kuoli äiti Varvara Vlasov.

Mekrin luostarin perustajana on mainittu Onofei-niminen munkki, jonka tiedetään asuneen Megrissä vuosina 1800 - 1840. Hänen kaksi tytärtä Maria ja Matfvej Ivanov asuivat hänen kanssa Megrissä. Megrin luostari oli alun perin miesluostari, mutta munkkien löydettyä naisystäviä, luostari muuttui ns. sekaluostariksi. Luostarin päärakennukseen oli rakennettu tilat naisille ja miehille, sekä luostarin kirkko, jossa oli seinillä suuri määrä ikoneita. Ikonin edessä paloi päivittäin tuohuksia. Luostarin ympärille oli sijoitettu useita talousrakennuksia ja se näytti kauempaa katsottuna kyläyhteisöltä. Väkimäärän lisääntyessä 1850-luvulla, luostarin päärakennuksen viereen rakennettiin asuinrakennus, jossa oli kuusi asuinhuonetta. Kun joku luostarin munkki tai nunna tai heidän lapsi kuoli, hänet haudattiin Megrijärven keskellä sijaitsevaan saareen.

Mekrin hautasaari

Megrin luostarin kukoistuskausi ajoittui 1800-luvun puoliväliin, jolloin isomummoni syntyi. Luostarinväki eleli Venäjältä tulevan rahoituksen, kalastuksen, kaskiviljelyn, maatalouden ja karjanhoidon avulla. Kyläläiset auttoivat luostarin munkkeja talkootöissä heinäaikana. Ihmisiä tuli kauempaakin hiljenty-mään erämaaluostarissa ja samalla he tekivät kallisarvoista talkootyötä. Luostarissa oli parhaimmillaan kymmeniä asukkaita; munkkeja, nunnia ja luostarin vieraita.

Luostariin saapui venäjältä 1850-luvulla mukiksi Jefim Bogdanov, joka toimi osan aikaa luostarin johtajana. Bogdanov ihastui isomummoni serkkuun Fedosiaan ja pian pari muutti yhteen.

Ilomantsin erämaaluostarien kohtalona oli venäläisten rahoituksen loppuminen 1860-luvulla ja sen myötä luostarien toiminta alkoi hiipua. Ensimmäisinä vuosina tultiin toimeen lähikylien asukkaiden avustamana, mutta toiminta alkoi hiipua vuosien saatossa. Pahkalammen luostari autioitui ensimmäisenä ja myös Megrin luostarin toiminta hiipui 1860-luvun loppupuolella. Pian luostarissa asui vain kaksi munkkia naislauman keskellä. Vuonna 1885 oli munkeista elossa enää Jefin Bogdanov. Hänen poika Mikael Bogdanov perusti kaupan Megriin, mutta luostarin syrjäisen sijainnin vuoksi hän siirsi kaupapidon Möhköön. Luostarin viimeinen asukas Varvara Vlasov eleli yksinään 1900-luvun alussa luostaris-

sa. Hän kuoli Megrissä vuonna 1919, mutta jo vuonna 1914 valtio lunasti luostarin rakennukset. Ilomantsin itäisin rajavartiosto perustettiin Megrin luostarin päärakennukseen vuonna 1921. Siellä olevat luostarin ikonit siirrettiin Pohjois-Karjalan museoon Joensuuhun samana talvena. Osa ikoneista katosi kuitenkin, joko siirtoa ennen tai siirron aikana.

Isomummoni Fevronia Tsutsunen os. Vlasov

Ilomantsin historiassa vanhauskoisten luostarien sijoittuminen Ilomantsin itäpuolisiin erämaihin 1800-luvun alussa oli eräänlainen ihme. Vanhauskoiset olivat silloin "lahkolaisia" tai pakolaisia, jotka löysivät kodin Ilomantsissa. Luostarikylien asukkaista osa liittyi vanhauskoisiin, kuten kävi isomummoni kohdalla. Luostarit toimivat omana aikana paikkakunnan vanhauskoisten kokoontumispaikkana.

Kuolismaan vakoilijat

Ensio Kettunen

Aamu valkenee sumuisena ja koleana. Lehtipuista varisee lehtiä maahan jatkuvana virtana. Erämaatalo herää päivän askareisiin perinteiseen tapaan. Isäntä ja emäntä menevät aamulla varhain navettaan. Työnjako hoituu vanhan kaavan mukaan. Isäntä luo lannat lantaluukun kautta pihalle ja jakaa lehmille kuivikkeet ja heinät. Emäntä lypsää lehmät ja huolehtii maidon siivilöinnin jälkeen viileään maitohuoneeseen. Navettatöiden jälkeen isäntä virittelee tulet tuvassa olevaan heliaan ja emäntä laittaa kahvipannun lieden päälle.

Kahvimyllyn rohina herättää Oton tuvan perällä olevasta sängystä. Vaatteita pukiessaan hän näkee äitinsä laittavan jauhetut kahvijauhott pannuun. Pekka-isä on siirtynyt ikkunan edessä olevan pöydän ääreen ja katselee ikkunasta ulos.

– Tänä mennään poikien kanssa nostamaan perunat. Olen laittanut kihvelit ja perunalaatikot valmiiksi lantarattaisiin. Martiskaiset ja Hattuset ovat myös luvanneet tulla auttamaan perunatalkoissa, ilmoitti Isäntä pirtinpöydän takaa.

Otto käy nykimässä velipojat heille tuvan sängyistä. Kahvipöydässä on hiljaista, kunnes Alma keskeyttää hiljaisuuden.

– Minä tuon teille evästä aamupäivällä, kun olen ensin siivonnut tuvan ja kammarin. Syökää nyt hyvin, että jaksatte nostaa perunoita. Sitä ei tiedä, vaikka tämä olisi viimeinen

kerta nostaa perunoita täällä Kiu-kunniemessä.

– Elä sinä maalaa piruja seinälle, eivät ne vainolaiset tänne asti pääse. Meillä on hyvät rajavartijat täällä Kuolismaassa, puuttuu Pekka Alman puheeseen.

– On tuolla Liusvaarassa nähty yksinäisiä kulkijoita tänä syksynä useita eri kertoja, huomauttaa Otto.

– Meidän opettaja sanoi, että sota alakkaa tänä syksynä, heittää väliin perheen kuopus Toivo, joka käy koulua Kuolismaassa.

– Lähetään perunamaalle, jotta unohatte sovat ja sotimiset, puhisee ovensuussa uloslähtöä tekemässä oleva Pekka.

Perunamaa on navettarakennuksen takana olevan suopellon reunassa. Suon takana avautuu Itkajärven tyyni selkä. Perunat nostetaan käsin. Kaksi miestä nostaa perunat maan pinnalle talikolla ja nuoremmat lapset keräävät perunat tuohivasuihin, jotka tyhjennetään välillä lantakärryissä oleviin puulaatikkoihin.

Puolen päivän aikana pidetään ruokatauko lähellä olevan Valkkosken rannassa olevan saunan rappusilla. Eväänä on Alman aamulla paistamaa kukkoa ja rannassa nuotiolla keitettyä kahvia. Ruokatauon jälkeen jatketaan perunoiden nostoa.

Kaunis ja aurinkoinen päivä on kallistumassa iltaan. Perunat oli nostettu talkoolaisten ja talon asukkai-

den voimin. Lantakärkyt ovat täynnä perunalaatikoita, joita siirretään talon takana mäenrinteessä olevaan maakuoppaan. Aleks Hattunen kantaa Oton kanssa perunalaatikoita matalasta maakuopan ovesta sisään.

– *Kyllä teijän perunat riittävät ensi talveksi. Perunoita lienee lähes tuhat kiloa, sanoo Aleks ja sulkee maakuopan ovea kiinni.*

– *Joko me lähetään huomenna sinne Petäjärven kämpille?* kysyy Otto Aleksilta.

– *Lähetään vuan. Vieläkö se isäsi lähtöö savottaan pomoksi?*

– *Ei lähe. Sillä on niitä eturauhasvaivoja ollut koko kesän ajan. Ei kärsi istua eikä nukkua kylmässä ja johan se on ollut savotoilla yli neljäkymmentä vuotta, eikö tuo yhdelle ihmiselle riittäne.*

– *Vieläkö se on yhtä pahatapainen kuin ennen?*

– *On, mutta velipoikiin kanssa päätettiin, että jos se vielä alkaa keljuilla meille, myös sidotaan se puuhun ja annamme sille selkään. On se niin monta kertaa meitä kurittanut pentuna. Tule aamulla tänne meille, kävellään Valkkijoen vartta Kotkajärvelle saakka. Siellä on meidän vene, jolla päästään järven toiselle puolelle.* sanoo Otto Aleksille, joka on lähdössä kotiin.

Aamuhämärissä kolme miestä kävelee Valkkijoen vartta yläjuoksun suuntaan. Ilman lämpötila on laskenut yön aikana pakkasen puolelle. Maa on peittynyt valkoiseen kuraan. Auringonnousun aikaan mie-

het saapuvat Kotkajärven rantaan. Rannassa tervattu vene odottaa soutajia. Veneessä on vettä, joka saa kyytiä, kun kaksi miestä viskoo vesiä läheiseen pusikkoon. Otto asettuu soutajan paikalle. Pian vene suuntaa vastarantaa kohti ja veneen keulasta alkaa kuuluu tasainen kohina. Vartin päästä venekunta saapuu järven keskellä olevan saaren vieressä olevaan salmeen, jossa vauhtia on hiljennettävä. Salmessa on paljon kareja, jotka rikkovat puuveneen helposti. Puolen tunnin päästä kokka kolahtaa järven takana olevan Papinkankaan rannan kiviin ja miehet hyppäävät pois veneestä.

– *Myö tullaan sitten joskus syystalvella takaisin, kunhan jäät tulevat järviin,* huutaa Otto velipojalle. *Eläkä huku kotimatalla ja varo niitä salmessa olevia kiviä.*

Otto ja Aleks kävelevät pulleat reput selässä rivakkaa tahtia kohti Aittojärveä. Miehillä on repussa eväiden lisäksi kirves ja olkapäällä keikkuu pokasaha. Järven rannasta he suuntaavat pohjoiseen Latalammen suuntaan. Parin tunnin päästä he saapuvat Latalammen talon pihaan. Talo näyttää autiolta. Talonväki ei ole sinä aamuna kotona. Miehet arvailevat, ovatko Martiskaiset kalastamassa vai metsästämissä. Miehet jatkavat pienen tauon jälkeen matkaa ja saapuvat puolen tunnin kävelyrupeaman jälkeen Petäjärven rantaan. Jokisuussa on vanha metsäyhtiön vene, jolla he

soutavat järven takana olevalle kämpälle.

Aurinko oli kääntynyt läntiselle taivaalle, ennen kuin he saapuvat veneellä Petäjärven kämpän rantaan. Kämpä on rakennettu kivenheiton päähän rannasta. Kämpän vieressä on ränsistyneen näköinen tallirakennus sekä pieni vaja. Tallin yhteyteen on rakennettu ulkokuusi. Rannassa on pieni saunarakennus, jossa miehet käyvät savottakaudella kylpemässä kerran tai kaksi viikossa. Kämpän takana metsässä on vanha palstamökki, joka oli savottaisten käytössä muutamaa vuotta aiemmin, ennen uuden kämpän valmistumista. Kämpän piha on aution näköinen, sillä kämppää käytetään vain talvisavotta-aikana, se on kesät tyhjillään.

– *Taijamme olla ensimmäisiä savottalaisia tänä syksynä*, huudahtaa pihaan viimeisenä saapunut Aleks Otolle.

– *Ajomiehet tulevat hevosten kanssa vasta viikon päästä*, vastaa kämpän ovea aukaisemassa oleva Otto. Ovia aukeaa naristen. Kämpän sisältä tulee miehiä vastaa ummehtunut tuoksu.

Miesten tullessa sisään, he huomaavat, että pöydän päällä on ruoantähteitä ja peltipurkkeja. Otto alkaa puhdistaa pöytää, mutta huomattessaan oudon näköisen säilykepurkin, liike pysähtyy. Samalla miehen suusta kuuluu pitkä vihellys.

– *Tuleppa Aleks tänne! Nämä eivät ole meikäläisten säilyketölkkejä.*

– *Kato perhana, niissä on venäläistä tekstiä. Täällä on ollut yötä vieraan muan kansalaisia kesän tai syksyn aikana*, päättelee Aleks ja kääntelee samaan aikaan säilykepurkkia kädessä.

– Katsotaan onko täällä muutakin tavaraa jäänyt nuapurloilta. Miehet etsivät kämpän sisältä uusia todisteita kävijöistä.

– *Täällä riksalla on joku venäläinen sanomalehti. Tämä on painettu vajaa kuukausi sitten, eli täällä on ollut yöpymässä viime viikkojen aikana niitä ryssiin vakoilijoita.*

Syksyn aikana itärajan kylissä on nähty tuntemattomia miehiä, joita on jäljitetty rajamiesten voimin, mutta heitä ei ole saatu kiinni. Vakoojien lisääntyminen on herättänyt ihmisissä pelkoa sodan puhkeamisesta. Muutamat rajanpinnassa asuvat ihmiset ovat tavanneet Neuvostoliiton puolelta tulleita vakoilijoita. Vakoilijat ovat kyselleet rajavartioiden määriä ja heidän tukikohtien sijaintipaikkoja ja lisäksi he ovat udelleet rajan pinnassa asuvien ihmisten mielialoja.

Seuraavana aamuna miehet ovat syömässä aamupalaa kämpän pöydän ääressä. Kämpän kamiina hehkuu punaisena. Kamiinan päällä oleva kahvipannu on kiehumassa yli, kun kämpän sisään astuu tukevahko mieshenkilö ja hänen perässään kämppään tulee kaksi laihempaa ja nuorempaa miestä.

– *Päivää taloon! Ka, tällähän on jo Kuolismaan miehet lämmittämässä pirttiä lämpimäksi. Eikö täällä ole*

vielä muita miehiä paikalla? Kysyy kämppään tullut metsätyönjohtaja Eino Möller. Miestä kutsuttiin myös Ukko-Mölleriksi.

– On täällä pitänyt sadetta muutama vakoilija viime viikkojen aikana. Tuossa pöydällä on heidän jättämät terveiset ja lisää terveisiä löytyy ulkohuussin alta, tervehtii Otto sisään tulijoita.

Ukko-Möller pyörähtää pöydän ääreen ja alkaa innokkaana tutkia pöydällä olevia säilykepurkkeja ja venäläistä lehteä. Samalla miehen suusta tulee vihellys.

– Täälläkö ne vakoilijat ovat asuneet? Jonkun pitää lähteä viemään sanaa Kuolismaan vartiostoon. Kuka on vapaaehtoinen? Ukko-Möller tiedustelee.

– Ka, sinun mukana tuli nuoremppii miehiä, laita heidät sananviejiksi, huomauttaa pöydänpäässä istuva Aleks.

– Hannes, ota nämä purkit ja lehti reppuun ja vie ne Kuolismaan vartiolle. Tule sitten takaisin vaikka huomenna hevosten mukana, käskää Ukko-Möller vieressä olevaa nuorempaa miestä.

Syksy on edennyt pitkälle. Ensimmäiset muuttolinnut ovat lentäneet Petäjärven yli etelän suuntaan. Lokakuun kahdennentoista päivän aamu on sumuinen. Miehet seisovat kämpän pihassa ja ovat lähdössä palstalle puunkaatoon. Pihaan astuu Kuolismaan suunnalta polkua pitkin kaksi sotilaspukuista rajamiestä. Savottaan lähdössä olevat miehet tervehtivät rajavartioston Viljo Lau-

lajaista ja Väinö Kerästä. Kun kuulumiset on kyselty Laulajainen korottaa ääntään.

– Minulla on käsky kaikille savotassa oleville miehille. Teidän on heti lähdettävä ilmoittautumaan Kuolismaan vartiostoon, sillä eilen saimme käskyn liikekannallepanosta. Sotaväen käyneet siirtyvät Kuolismaan koululle perustettavaan Erikoisprikaati yhdenoista riveihin ja nuoremmat pääsee kaivamaan Sulkujoelle taisteluasemia. Tässä on teille kaikille kutsut ja tähän paperiin laitatte allekirjoituksen, että olette ottaneet kutsun vastaan.

– Taittaa se sota alakkoo, kun kuolemanlaattoja jakavat miehille, huomauttaa Aleks kovaan ääneen.

– Ei tuntolevyjä täällä jaeta, ne saatte puhelinvartiolla tai Kuolismaan koululla, vastaa tuimailmeisesti Laulajainen.

Miehet kävelevät vanhaa polkua, joka polveilee välillä järven rantoja seurailevaa Aittojärven kannasta pitkin. Välillä polku laskeutuu suonotkoihin, nousten hetkenpäästä jyrkkää rinnettä ylös mäentöyräälle. Matkalla on muutamia puroa, joiden yli päästään vanhoja kapulasiltoja myöten. Miehet ovat Aittojärven jälkeä nousemassa kuusikkorinnettä ylöspäin, kun edessä kuuluu rytinää. Vanha metso lähtee liikkeelle katajapensaansa takaa voimakkein siivenisku.

– Kylläpä syvän meinas pysähtyy, kun tuo ryökäle läks liikkeelle, huudahtaa Otto takana tuleville miehille.

– *Oispa tussari ollunna mukana, niin ois suatu syyvä mehtopaistii!* Huikkaa Oton takana kävelevä Alekski.

Aurinko on jo korkealla, kun miehet saapuvat Kuolismaan vartiostoon pihaan. Pihalla seisoo sotilaspuvuissa olevia miehiä, osa miehistä on siviilivaatteissa. Alekski ja Otto tervehtivät naapurikylän miehiä, Hannes Martiskaista ja Onni Rii-kosta.

– *Mitäs nuapurkyliin kuuluu?* Otto kysyy Hannekselta ja Onnilta.

– *Mitäs meille! Tultiin kun kutsuttiin teidän kylää puolustamaan. Ette taida pojat yksin pärjätä ryssille?* Vastaa suunsoitosta kuuluisaksi tullut Onni.

– *Mennään Lyhykäisen taloon sisälle, niin nähdään minne ne meidät vievät,* sanoo Hannes ja lähtee samalla kävelemään rajavartion puhe-linartioston ovesta sisään.

Miehet käyvät vuorotellen ilmoit-tautumassa rajapäällikkö kapteeni Kivikolle. Heidät määrätään saman päivän aikana siirtymään jalan Liusvaaran suuntaan Sulkujoen kämpäl-le, jossa he majoittuvat. Miesten kanssa lähtee idän suuntaan käve-lemään toistakymmentä saman ikäistä miestä. Työporukkaa johta-maan Kivikko määrää rajavartios-tosta Väinö Keräsen. Väinö lähtee pitkin harppauksin kävelemään Liusvaaran tietä. Miehet yrittävät pysyä hänen perässä. Kävelyvauhti on kovaa ja osa miehistä alkaa jää-dä porukasta.

– *Onko tämä kilpakävelyä, vai muutenko sinä aiot tapaa meidät*

tuolla älyttömällä vauhdilla, huutaa takimmaisena kävelevä Väinö Ti-moskainen.

– *Lopettakaa se joutavanpäiväinen suunsoitto ja pistäkää tossua toisen eteen, että päästään ennen pimeän tuloa Sulkujoen kämpälle. Siellä ol-laan yötä ja aamulla alamme kaivaa taisteluhautoja tien molemmin puo-lin. Tuon ikäisten poikien pitää jo osata kävellä rivakammin.*

Miehet jatkavat kävelyä reput selässä ja lapiot kädessä. Aurinko pilkahtelee välillä pilvien raosta. Miehet saapuvat tien mutkaan, josta oikealle erkani kärrytie. Tien päässä miehet pysähtyvät Sulkulammen kämpän pihaan. Kämpä on autio-na. Osa miehistä hakee puita puu-vajasta ja pian savu alkaa nousta kämpän savupiipusta. Miesporukka asettuu kämppään taloksi. Nuoret miehet availevat repunnyörejä auki ja kohta kaikki ovat syömässä raja-vartiostosta saatuja eväitä. Miehet puhelevat hiljaa ja puheen aiheena on sota.

Illan hämärtyessä miehet vetäy-tyvät kämpän seinustoilla oleville riköille nukkumaan. Jonkin ajan päästä kämpästä kuului tasainen kuorsaus.

Seuraavina päivinä, viikkoina ja kuukausina miehet kaivavat lapiolla taisteluhautoja, teltanpohjia ja kor-sukaivantoja Ilomantsin itäkyliin. Kaivamista jatketaan keväällä 1940 Taivallammen ympäristössä. Silloin kaivettiin hautoja Venäläisille soti-laille.

Lähde: Levinan Miehet 2015, Ensio Kettunen

Rippikoulu antoi eväät

Ensio Kettunen

Tammikuu ja helmikuu olivat sinä keväänä kylmiä kuukausia. Lunta kertyi alkuvuoden 1970 aikana normaalisti. Meille ei talviaikana aurattu tietä, joten talven mittaan tien paikalle syntyi kapea kinttupolku, jota pitkin kuljettiin jalan tai mopoilla. Tien eteläpuolelle tehtiin lumilapioilla lumieste, joka näytti juoksuhaudalta. Naapurissa asuva setäni oli edellisenä kesänä vuorannut talon ja syystalvella hän teki jätelaudoista kunnolliset lumiaidat. Lumiaitojen avulla pyrittiin estämään juoksulumen pääsy tieuralle. Helmikuun lopussa pakkaset hellittivät ja ilman lämpötila laski muutamaksi päiväksi plussan puolelle. Maaliskuu oli melkein normaali lämpötilojen suhteen. Jatkoin hiihtoharrastusta talven aikana ja hiihtokilometrejä kertyi normaalivuosien tapaan satoja.

Huhtikuussa talvi tuli takaisin, sillä se oli kylmä kuukausi. Keskilämpötila oli kahta astetta normivuosia kylmempi. Maaliskuussa ollut lämmin kausi ja sen jälkeen tullut pakkaskausi kovettivat hanget kivi-
koviksi. Ajelimme mopoilla ja polkupyörillä metsissä ja se tuntui silloin uskomattomalta. Naapurimme ajelivat autolla hankia pitkin. Eräänä päivänä naapurissamme asuva Veijo lähti ajamaan traktorilla metsään. Alku meni hyvin, mutta metsän keskellä hanki petti traktorin alla. Tielle oli matkaa toista sataa metriä, joten usean tunnin ajan veljekset, Veijo ja Kauko, tekivät töitä saadakseen

traktorin pois metsästä. Pitkien lankkujen avulla he saivat lopulta traktorin ehjänä kotiin.

Toukokuu oli lämpötilojen suhteen normaali. Jäät lähtivät Nuorajärvestä 9. toukokuuta. Lähdin lauantaina toukokuun 30. päivänä mopolle Lieksaan vanhemman veljeni luokse. Hän oli palannut armeijasta takaisin töihin ravintolaan. Matka oli pitkä ja takapuoli puutui matkan aikana. Olin yötä veljen asunnolla, erään vanhan kauppatalon ullakolla. Palasin seuraavan päivänä takaisin Ilomantsiin. Keväällä hain ammattikouluun keittäjälinjalle, mutta jäin varasijalle. Pettymykseni oli suuri, mutta näin jälkepäin katsottuna, se oli minulle "lottovoitto".

Jouni ja Raimo kesällä 1970

Kesäkuu alkoi lämpimänä ja poutaisena. Kesäkuun alussa jatkoin päivärippikoulua vanhalla seurakuntatalolla. Sisällä oli usein kuumaa, joten osa tunteista pidettiin ulkona seurakuntatalon takana. Juhannuksena oli rippisunnuntai ja juhlaa varten hankittiin mustat suorot housut ja valkoinen kauluspaita. Kirkossa

meitä rippikoululaisia oli ripillä lähes sata nuorta teiniä. Rippikirkko kesti yli kaksi tuntia ja kirkonmenojen jälkeen meillä oli pienimuotoinen kahvitilaisuus, johon oli kutsuttu kummini Esteri Kontturi. Juhannuksen jälkeen alkoi perinteinen heinäkorjuutyö. Heinäkuu oli lämmin. Heinäkuun puolessa välissä saimme "nauttia" rajuista ukonilmoista, rankkasateista ja trobeista.

Raakel ja Enska kesällä 1970

Raakel, Raimo ja Helena heinätöissä kesällä 1970

Elokuun alku oli myös lämmin ja aurinkoinen. Syksyn tullessa saimme poimia runsaan mustikka-, vadelma- ja puolukkasadon. Elokuun loppupuolella tulivat ensimmäiset yöpakkaset. Jatkoin elokuun lopussa

koulunkäyntiä yhdeksännellä luokalla. Se vuosi oli vanhojen opintojen kertaamista ja arvosanojen korottamista. Opiskeluun liittyi työharjoittelu, joka tehtiin syyslukukaudella. En löytänyt mieleistä työpaikkaa, joten jouduin työharjoitteluun koulun vahtimestarin työpariksi. Työ vahtimestarin apulaisena oli yksitoikkoista. Keskeytin harjoittelun syksyn kuluessa. Olin syyskuussa auttamassa Otto Penttistä leikkupuinnissa. Otolla oli ongelmia sydämen kanssa, hän ei jaksanut nostella viljasäkkejä traktorin lavalle ja kuivaamon laariin. Meillä oli hehtaarin ala kauraa, jonka Otto kävi puimassa viimeisenä työnään. Isäni kysyi puinnin hintaa? Otto tokaisi "*pojan aputyöt korvaa puintipalkan*", sillä Otto oli jättänyt maksamatta apumiehelle viikon apumiehen palkan.

Lokakuu ja marraskuu olivat normaalivuosia kylmempiä. Kävin koulussa syystalven ajan mopolla, mutta kylmä ilma pakotti siirtymään linja-autokyytiin marraskuussa. Joulukuun alussa oli Suomen ensimmäinen Lottoarvonta. Pelasin yhden rivin Shellin huoltoasemalla ja voitin arvonnassa 10 markkaa.

Syystalvi meni nopeasti ja pian oltiin joulussa. Joulunaika meni normaalikuvioin ja vuosi vaihtui talvisissa merkeissä. Joulukuun keskilämpötila oli keskiarvovuosien tasolla. Vuoden aikana ei tapahtunut mitään erikoista ja tapahtumat ovat jääneet mieleni sopukoihin muita vuosia huonommin.

Vanhoja Valokuvia Ilomantsista

Talo Leppävaarassa (Kari Kettusen arkisto)

Leppärinteen Kettuset (Kari Kettusen arkisto)

Koulukuva 1930-luvulta (Kari Kettusen arkisto)

Oinassalmen sillan vihkiäiset 8.8.1939 (Kari Kettusen arkisto)

Kiertokoulu Antti Kettusella Miikulanvaarassa 1930-luvulta (Kari Kettusen arkisto)

Möhkön tehtaanjohtaja Aksel Berner-Saloheimo (Kari Kettusen arkisto)

Suudelmin suljetut kirjeet

*Nyt kun kesä mennyt on,
syksy saapuu meidätkin eroittaen,
niin kirje kuitenkin sinun luoksesi löytää.
Uskothan sen?*

*Ja kun kirjeeni sä saat, muista silloin,
se viesti on rakkauden.
Sen suljen suudelmin, siinä on kesä lämmin.
Uskothan sen?*

*Nyt on syys, mutta jälleen
kun kukkiin puhkeaa maa
niin silloin tapaamme jälleen
taas haave todeksi saa.*

*Siis kun kirjeen kirjoitan sulle rakkaain,
suudelmin suljen sen.
Ja mielestäni taas pois syksyn vie silloin
se viesti rakkauden*

Gary Geld - Peter Udell, suom. Rauni Kouta